

Sygn. akt I Ca 144/23

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 maja 2023 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu I Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący : Sędzia Katarzyna Powalska

Sędziowie: Barbara Bojakowska

J. S.

po rozpoznaniu w dniu 30 maja 2023 roku w Sieradzu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą we W.

przeciwko Z. S.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Sieradzu

z dnia 13 stycznia 2023 roku, sygn. akt I C 1248/18

I. zmienia zaskarżony wyrok w punktach 1,2 na następujący:

„ 1. oddala powództwo;

2. zasądza od powoda (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą we W. na rzecz pozwanej Z. S. 3 600 (trzy tysiące sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.”;

II. zasądza od powoda (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą we W. na rzecz pozwanej Z. S. 2 300 (dwa tysiące trzysta) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I Ca 144/23

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sądu Rejonowego w Sieradzu z 13 stycznia 2023 r. wydanym w sprawie I C 1248/18 z powództwa (...) Sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą we W. przeciwko Z. S., Fundacji (...) w S., P. W. i K. W. (1) o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

1. uznano za bezskuteczną wobec powoda (...) Sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą we W. umowę darowizny dokonaną w formie aktu notarialnego przed notariuszem A. S. w dniu 04 lipca 2014 r. za numerem rep. A 2353/2014, pomiędzy A. Z. i L. Z. a Z. S., obejmującą nieruchomości składającą się z działek o numerach ewidencyjnych (...), położoną w W.

S., o łącznej powierzchni 2,9204 ha, dla której Sąd Rejonowy w Sieradzu prowadzi księgę wieczystą nr (...), w celu ochrony wierzytelności powoda wynikającej z wyroku Sądu Rejonowego w Sieradzu z dnia 25 października 2016 r. o sygnaturze akt I C 1322/14, w wysokości 50.581,37 zł oraz wyroku Sądu Okręgowego w Sieradzu z dnia 05 kwietnia 2017 roku o sygnaturze akt I Ca 102/17, w wysokości 1.800 zł;

2. zasądzone od pozwanej Z. S. na rzecz powoda (...) sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą we W. kwotę 4.428,00 (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem) złotych w tym podatek od towarów i usług w kwocie 828,00 (osiemset dwadzieścia osiem) złotych, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce – (...) z siedzibą we W., z urzędu;

3. uznano za bezskuteczną wobec powoda (...) Sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą we W. umowę darowizny dokonaną w formie aktu notarialnego przed notariuszem K. W. (2) w dniu 2 lipca 2014 r. za numerem Repertorium A 3425/2014/J, pomiędzy L. Z. i A. Z. a Fundacją (...) w S., obejmującą:

- nieruchomość składającą się z działek o numerach ewidencyjnych (...) położoną w N., o łącznej powierzchni 5,3300 ha, dla której Sąd Rejonowy w Kluczborku prowadzi księgę wieczystą numer (...),
- prawo użytkowania wieczystego nieruchomości składającej się z działek o numerach ewidencyjnych (...), położonej w miejscowości W., o łącznej powierzchni 0,0121 ha, dla której Sąd Rejonowy w Sieradzu prowadzi księgę wieczystą numer (...),

w celu ochrony wierzytelności powoda wynikającej z wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 25 października 2016 r. o sygnaturze akt I C 1322/14, w wysokości 50.581,37 zł oraz wyroku Sądu Okręgowego w Sieradzu z dnia 05 kwietnia 2017 roku o sygnaturze akt I Ca 102/17, w wysokości 1.800, 00zł.

4. zasądzone od pozwanej Fundacji (...) w S. na rzecz powoda (...) sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą we W. kwotę 4.428,00 (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem) złotych w tym podatek od towarów i usług w kwocie 828,00 (osiemset dwadzieścia osiem) złotych, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce – BRUNO spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji z siedzibą we W., z urzędu;

5. oddalono powództwo przeciwko P. W. i K. W. (1);

6. nie obciążono stron kosztami sądowymi.

Powyższe orzeczenie zapadło w oparciu o następujące ustalenia i wnioski:

Powódce przysługują w stosunku do dłużniczki A. Z. wierzytelności wynikające z następujących tytułów wykonawczych: wyroku Sądu Rejonowego w Sieradzu z dnia 25 października 2016 r., sygn. akt I C 1322/14, opatrzonego klauzulą wykonalności z dnia 11 lipca 2017r., wyroku Sądu Okręgowego w Sieradzu z dnia 05 kwietnia 2017r., sygn. akt I Ca 102/17, opatrzonego klauzulą wykonalności z dnia 26 maja 2017r. Na podstawie powyższych tytułów wykonawczych A. Z. zobowiązana została do zapłaty na rzecz powódki kwoty 47 206,31 zł wraz z ustawowymi odsetkami ze opóźnienia liczonymi od dnia 21 czerwca 2013r. do dnia zapłaty oraz kwoty 3 375,06 zł tytułem zwrotu kosztu postępowania, co daje łączną wartość w kwocie 52.381,37 zł.

Powyższe wierzytelności względem powoda powstały w związku z prowadzoną przez A. Z. i jej męża działalnością handlową w rolnictwie w 2005r., kiedy to miały miejsce transakcje między (...) sp. z o.o. a A. Z. i jej mężem. B. W. w 2005r. w zaufaniu A. i L. Z. sprzedał im towar, za który nigdy nie zapłacili. Powyższe zadłużenie nie zostało spłacone do dnia dzisiejszego. W sprawie prowadzonej pod sygnaturą akt sygn. akt I C 1322/14 przed Sądem Rejonowym w Sieradzu a następnie pod sygnaturą akt I Ca 102/17 przed Sądem Okręgowym w Sieradzu ustalono, że powódka swe roszczenie opierała na treści art. 415 k.c., określającego przesłanki odpowiedzialności deliktowej. Ustalono, że pozwana (w tamtej sprawie) A. Z. będąc pełnomocnikiem firmy (...) L. Z. z siedzibą w S., celowo doprowadziła do

niekorzystnego rozporządzenia mieniem przez powódkę poprzez to, że zataiła brak zdolności płatniczej firmy (...) oraz złożony wniosek o upadłość układową, zamawiając u powódki w roku 2005 towary na łączną kwotę ponad 200.000,00 zł. Ostatecznie na skutek częściowych spłat, doszło do strat w kwocie 118.015,84 z, za co A. Z. poniosła odpowiedzialność karną w dniu 22 września 2010 r., będąc skazaną prawomocnym wyrokiem za czyn wyczerpujący znamiona art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., którym to wyrokiem Sąd Cywilny pozostawał związany.

Na podstawie wskazanych wyżej tytułów wykonawczych z wniosku powódki prowadzone były postępowania egzekucyjne przeciwko dłużniczce A. Z. przed Komornikiem Sądowym przy Sądzie Rejonowym w Oleśnicy G. O. pod sygn. akt Km 991/17 oraz Km 992/17. Z uzyskanych w toku tych postępowań informacji wynika, że dłużniczka nie posiada żadnego majątku, z którego możliwe byłoby prowadzenie skutecznej egzekucji oraz posiada wielu innych wierzycieli, w tym podmioty publiczne. Egzekucje prowadzone przeciwko A. Z. były bezskuteczne, wobec czego postępowania te uległy umorzeniu.

W dniu 26.10.2012 r. na podstawie umowy o dożywocie przed notariuszem B. B. w Kancelarii Notarialnej w S., repertorium A nr 2132/2012 P. W. i K. W. (1) nabyli od L. i A. Z. na własność zabudowaną nieruchomość oznaczoną w ewidencji gruntów pod nr (...) i (...) obręb 14 – S., o łącznej powierzchni 0,0486 ha dla której Sąd Rejonowy w Sieradzu prowadzi księgę wieczystą nr (...) w zamian za dożywocie. K. W. (1) i P. W., oświadczyli, że za przeniesienie własności nieruchomości zobowiązują się przyjąć L. i A. Z. jako domowników, dostarczać im wyżywienia, ubrania, mieszkania, światła i opału, zapewnić im odpowiednią pomoc i pielęgnowanie w chorobie, sprawić im własnym kosztem pochówek i nagrobek odpowiadający miejscowym zwyczajom oraz ustanowili na ich rzecz służebność mieszkania, polegającą na prawie korzystania przez uprawnionych z dwóch izb południowych od zachodu na pierwszym piętrze domu murowanego mieszkalnego o siedmiu izbach z prawem do korzystania z łazienki wraz z prawem swobodnego poruszania się po całej działce siedliskowej. Wartość zabudowanej nieruchomości strony określiły na kwotę 400.000,00 zł, a roczną wartość dożywocia strony określiła na kwotę 16.000,00 zł, zaś skapitalizowaną wartość dożywocia na kwotę 160.000,00 zł.

Z. S. w 2014 r. pracowała w spółce (...) jako handlowiec, zaś wcześniej była pracownikiem firmy (...) należącej do L. Z.. W dniu 9 czerwca 2014 roku A. i L. Z. zawarli z Z. S. umowę pożyczki, na mocy której Z. S. udzieliła A. i L. Z. pożyczkę w kwocie 4.000,00 zł na okres do dnia 16 czerwca 2014 roku. W celu zwolnienia się z długu w wysokości 4000 zł w dniu 04 lipca 2014 r. pomiędzy A. Z. i L. Z. a Z. S. zawarto umowę przeniesienia własności nieruchomości dokonaną w formie aktu notarialnego przed notariuszem A. S. za numerem rep. A 2353/2014, obejmującą nieruchomość składającą się z działki oznaczonych numerami ewidencyjnymi (...), położoną w W. S. o łącznej powierzchni 2,9204 ha, dla której Sąd Rejonowy w Sieradzu prowadzi księgę wieczystą nr (...). Na powyższe przeniesienie własności Z. S. wyraziła zgodę, w zamian za co zwolniła A. i L. Z. z długu w wysokości 4000 zł. A. i L. Z. oraz Z. S. oświadczyli, że wartość rynkowa przedmiotowej nieruchomości wynosi 130.000,00 zł, natomiast wierzytelności zabezpieczone hipotekami ujawnionymi w dziale IV księgi wieczystej numer (...) i wierzytelności egzekwowane z tej nieruchomości wynoszą łącznie około 1 000 000 zł. W dniu 2 lipca 2014 r. dłużnicy A. Z. i L. Z. zawarli przed notariuszem K. W. (2) w Kancelarii Notarialnej w R. z działającym w imieniu pozwanego - Fundacji (...) - R. W. umowę darowizny należących do nich dwóch nieruchomości i prawa wieczystego użytkowania nieruchomości. Czynności te dotyczyły nieruchomości składającej się z działki nr (...) położonych w N. o łącznej powierzchni 5,3300 ha, dla której Sąd Rejonowy w Kluczborku prowadzi księgę wieczystą numer (...), nieruchomości składającej się z działki gruntu oznaczonej numerem ewidencyjnym (...) położonej w miejscowości D., gmina W. o łącznej powierzchni 2,3387 ha, dla której Sąd Rejonowy w Sieradzu prowadzi księgę wieczystą numer (...), prawa użytkowania wieczystego nieruchomości składającej się z działek gruntu oznaczonych numerami ewidencyjnymi (...) położonych w miejscowości W., gmina i miasto W. o łącznej powierzchni 0,0121 ha, dla której Sąd Rejonowy w Sieradzu prowadzi księgę wieczystą numer (...). Na dzień dokonywania powyższej czynności nieruchomości w N. i prawo użytkowania wieczystego nieruchomości w W., będące przedmiotem zawartej umowy darowizny były wolne od obciążeń, natomiast nieruchomości położona w D. była obciążona hipoteką. Strony oświadczyły, że określają wartość darowizny na łączną kwotę 55 000 zł.

Sąd Rejonowy, nie mając wątpliwości co do tak ustalonego stanu faktycznego, uznał powództwo ze skargi pauliańskiej za w pełni uzasadnione. Zdaniem Sądu Rejonowego, wobec faktu, iż na dzień wystąpienia z powództwem dłużniczka była winna powodowi kwotę 52.381,37 zł, czynności wyzbycia się istotnych składników majątku przez dłużniczkę A. Z. były dokonane z pokrzywdzeniem wierzyciela. Dłużniczka już wtedy bowiem doskonale zdawała sobie sprawę z wysokości swoich zobowiązań względem powoda oraz posiadała dodatkowe potwierdzenie powyższego faktu będąc skazaną prawomocnym wyrokiem karnym za oszustwo na szkodę powoda. Sąd Rejonowy zwrócił przy tym uwagę, że data wydania orzeczeń w sprawie wierzytelności powoda nie jest w istocie datą, w której wierzytelność powoda w rzeczywistości powstała. Wierzytelności względem powoda powstały w związku z prowadzoną przez A. Z. i jej męża działalnością handlową w rolnictwie w roku 2005 r., kiedy to miały miejsce transakcje między (...) Sp. z o.o. a A. Z. i jej mężem. Sąd Rejonowy dodał przy tym, iż jego zdaniem wierzytelność powoda w rzeczywistości powstała znacznie wcześniej niż zapadły wyrok w sprawie cywilnej o sygnaturze akt I C 1322/14 zasądzający świadczenie, albowiem wyrok ten miał jedynie charakter deklaratoryjny w odniesieniu do istnienia wierzytelności, której źródłem powstania należy poszukiwać w roku 2005 r., kiedy miały miejsce transakcje handlowe między A. i L. Z., a spółką (...) Sp. z o.o. Sąd I instancji wskazał też, że jego zdaniem dla przyjęcia świadomości pokrzywdzenia po stronie dłużnika nie musi występować pewność, że czynność prawna dokonana przez dłużnika spowoduje dla wierzyciela niemożność zaspokojenia, a wystarczające jest przewidywanie, że to może nastąpić i godzenie się na takie możliwe konsekwencje swojego działania. Pomimo zatem istnienia po stronie dłużniczki świadomości pokrzywdzenia wierzyciela (...) Sp. z o.o. przenieśli oni na podstawie umowy z 4 lipca 2014 r. na rzecz Z. S. należącą do nich nieruchomości położoną w W. S.. Na podstawie zaś umowy z 02 lipca 2014 r. darowali Fundacji (...) należące do nich dwie nieruchomości położone w N. oraz D. i prawo wieczystego użytkowania nieruchomości położonej w W., pozbywając się w ten sposób składników majątku, z którego mogłoby być zaspokojone roszczenie powoda. Sąd Rejonowy stanął zarazem na stanowisku, zgodnie z którym obowiązujące przepisy nie uzależniają dopuszczalności i skuteczności skargi pauliańskiej z pozostawianiem przedmiotu zaskarżonej czynności w majątku pozwanej osoby trzeciej lub osoby czwartej. Zdaniem Sądu I instancji nie jest zatem istotne, czy przedmiot czynności wyszedł z majątku osoby trzeciej/czwartej wskutek odpłatnej czynności prawnej, czy przestał istnieć, choćby wskutek zniszczenia. Celem skargi pauliańskiej jest bowiem wyłącznie ubezszkodzenie w stosunku do wierzyciela czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią lub czynności osoby trzeciej z osobą czwartą. Zwrócił przy tym uwagę, że uwzględnienie powództwa nie skutkuje nieważnością zaskarżonej czynności, a wierzyciel występujący ze skargą pauliańską nie ma obowiązku wskazania, w jaki sposób zamierza skorzystać z wyroku uwzględniającego powództwo. Tym samym, dopuszczalność dochodzenia roszczeń ze skargi i rozstrzygnięcia o jej zasadności jest oderwana od samego przedmiotu skarżonej czynności prawnej.

Apelację od tego orzeczenia wywiódł pełnomocnik pozwanej Z. S., zaskarżając je w części, tj. w zakresie punktu 1 i 2 wyroku – w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1. naruszenie przepisów postępowania mających wpływ na wynik sprawy, a to:

1) art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c.:

a. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów z dokumentów, w tym przede wszystkim dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów z dokumentów, w tym przede wszystkim z odpisu księgi wieczystej nr KW (...) poprzez nieodniesienie się w żadnym zakresie do ww. dowodu w sytuacji, w której z treści księgi jednoznacznie wynika, że w dacie dokonania zaskarżonej czynności nieruchomości obciążana była hipotekami w wysokości znacznie przynoszącej wartość samej nieruchomości;

b. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów z dokumentów, w tym przede wszystkim z odpisu księgi wieczystej nr KW (...) poprzez uznanie, iż doszło do pokrzywdzenia wierzyciela w sytuacji, w której nieruchomości będące przedmiotem zaskarżonej czynności została sprzedana w drodze licytacji komorniczej, zaś Sąd Rejonowy w Sieradzu wydał w dniu 26 czerwca 2018 roku postanowienie o przysądzeniu własności rzeczony nieruchomości sygn. I Co 222/16;

c. poprzez dowolne uznanie, iż strona powodowa wykazała zasadność przesłanek skargi pauliańskiej, tj. że Z. S. działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela;

d. poprzez nieuwzględnienie faktu, iż powód w żaden sposób nie zakwestionował wpisów widniejących w księdze wieczystej;

e. dowolną i swobodną ocenę dowodu z dokumentów z brytyjskiej instytucji (...) skutkujące uznaniem, iż ww. dokumenty nie potwierdzają zgłoszenia wierzytelności przysługującej powodowej spółce w sytuacji, w której z rzeczonych dokumentów jasno wynika, iż przedmiotowa wierzytelność została zgłoszona, zatem Sąd powinien dojść do przeświadczenia, iż wierzytelność spółki (...) wygasła z momentem zakończenia postępowania upadłościowego;

2) art. 316 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, iż w dacie orzekania w niniejszej sprawie wierzytelność przysługująca stronie powodowej przysługuje w sytuacji, w której wierzytelność powoda nie istniała w chwili wydania rozstrzygnięcia przez Sąd pierwszej instancji

2. naruszenie prawa materialnego, tj.:

a. art. 527 § 1 i 2 k.p.c., 529 k.p.c., 531 k.c. oraz 532 k.c. poprzez:

i. uznanie, że zaistniały przesłanki pozytywne do uznania bezskuteczności czynności prawnej objętej zaskarżonym wyrokiem;

ii. uznanie, że istnieje związek przyczynowy między zaskarżoną czynnością prawną, a niewypłacalnością dłużnika, mimo, że dłużnik w chwili zaskarżenia czynności posiadał wierzycieli hipotecznych korzystających z pierwszeństwa przed należnościami powodowej spółki zgodnie z art. 1025 k.p.c. i art. 1026 k.p.c.;

(...). uznanie, iż doszło do pokrzywdzenia wierzyciela w sytuacji, w której nieruchomości będąca przedmiotem zaskarżonej czynności została sprzedana w drodze licytacji komorniczej, zaś Sąd Rejonowy w Sieradzu wydał w dniu 26 czerwca 2018 roku postanowienie o przysądzeniu własności rzeczony nieruchomości, sygn. I Co 222/16;

b. art. 6 k.c. poprzez nieuwzględnienie faktu, iż to na powodzie ciążył obowiązek dowodowy w zakresie udowodnienia wystąpienia wszystkich przesłanek skargi pauliańskiej, w tym przede wszystkim wystąpienie pokrzywdzenia wierzyciela w sytuacji, w której przedmiot zaskarżonej czynności, tj. nieruchomości została sprzedana w drodze licytacji komorniczej, a co za tym idzie – w związku z czynnością nie doszło do pokrzywdzenia wierzyciela.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty, skarżący wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości;

2. zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej Z. S. kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm prawem przepisanych;

3. zwolnienie pozwanej Z. S. od kosztów sądowych w całości z uwagi na fakt, iż nie jest w stanie ponieść tych kosztów bez uszczerbku niezbędnego utrzymania siebie i rodziny.

W odpowiedzi na apelację, pełnomocnik powoda wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanej Z. S. na rzecz powoda zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie apelacyjne.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie.

Skarżący zasadnie akcentuje błędność wniosków prawnych wywiedzionych przez Sąd Rejonowy w oparciu o konstrukcję skargi pauliańskiej w odniesieniu do – co do zasady - niespornego materiału dowodowego zgromadzonego

w sprawie, co w konsekwencji doprowadziło do wydania wyroku reformatoryjnego i odmiennego rozstrzygnięcia co do istoty sprawy.

Ustosunkowując się jednak w pierwszej kolejności do zarzutów procesowych wskazać należy, iż pomimo sformułowania przez stronę pozwaną zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. - poprzez uznanie, że Z. S. działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli - tak zbudowany zarzut nie dotyczył w istocie faktów, lecz ich oceny jurydycznej, sprowadzającej się do rozstrzygnięcia kwestii istnienia przesłanek z art. 527 k.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, zgodnie z którym zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. może być uznany za zasadny jedynie w wypadku wykazania,

że ocena materiału dowodowego jest rażąco wadliwa czy w sposób oczywisty błędna, dokonana z przekroczeniem granic swobodnego przekonania sędziowskiego, wyznaczonych w tym przepisie. Sąd drugiej instancji ocenia bowiem legalność oceny dokonanej przez Sąd Rejonowy, czyli bada czy zostały zachowane kryteria określone w art. 233 § 1 k.p.c., Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału, dokonując wyboru określonych środków dowodowych. Jeżeli z danego materiału dowodowego Sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena Sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odienne. Przeprowadzona przez Sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona tylko wtedy gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo - skutkowych (por. przykładowo postanowienie z dnia 11 stycznia 2001 r., I CKN 1072/99, Prok. i Pr. 2001 r. Nr 5, poz. 33, postanowienie z dnia 17 maja 2000 r., I CKN 1114/99, wyrok z dnia 14 stycznia 2000 r., I CKN 1169/99, OSNC 2000 r. Nr 7-8, poz. 139).

Tego rodzaju uchybień nie można doszukać się w niniejszej sprawie i skarżący nawet ich nie formuje w sposób odnoszący się do przedstawionej wykładni art. 233 § 1 k.p.c. Dlatego argumentacja zarzutu podlegać może rozważeniu jedynie w odniesieniu do kwestii materialnoprawnej, która nie powinna być zwalczana poprzez zarzuty o charakterze procesowym.

Wobec powyższego Sąd II instancji uznał, iż sąd rejonowy w sposób prawidłowy przeprowadził postępowanie dowodowe i na jego podstawie poczynił adekwatne do jego treści ustalenia faktyczne. Sąd Okręgowy nie podzielił natomiast wniosków Sądu Rejonowego, wynikających z ich oceny prawnej.

W zakresie badania prawidłowości zastosowanego prawa materialnego wskazać trzeba, że Sąd Okręgowy nie podziela stanowiska Sądu Rejonowego, wskazującego, że nieistotne jest dla skargi pauliańskiej, czy przedmiot zaskarżonej czynności wyszedł z majątku osoby trzeciej/czwartek wskutek odpłatnej czynności prawnej, czy też przestał istnieć, choćby wskutek zniszczenia. Zdaniem Sądu II instancji, actio pauliana jest związana z przedmiotem, do którego skierowana zostaje egzekucja, dlatego w przypadku gdy osoba trzecia nie ma już przedmiotu, który nabyła od dłużnika (np. rozporządziła nim, przypadkowo go utraciła, zniszczyła, przedmiot stracił status rzeczy), zdanego do zajęcia w rozumieniu art. 532 k.p.c., egzekucja z jej majątku nie wchodzi w grę, a powództwo takie należy oddalić (B. J. Kowalczyk [w:] Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany, red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak, LEX/el. 2023, art. 532.). Konsekwencje wyroku uwzględniającego skargę pauliańską są ściśle określone w art. 532 k.c. i polegają na możliwości skierowania przez wierzyciela egzekucji do składnika majątkowego, który nie należy już do majątku dłużnika. (Postanowienie SN z 21.12.2020 r., IV CSK 102/20, LEX nr 3095778).

Przekładając powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy należy zauważyć, że postanowieniem z dnia 1 września 2017 r. doszło do przysądzenia własności na rzecz nabywcy licytacyjnego co do działki oznaczonej numerem ewidencyjnym (...). Plan podziału środków uzyskanych z egzekucji z tej nieruchomości został przez Sąd Rejonowy w Sieradzu zatwierdzony postanowieniem z 29 stycznia 2018 r. W dniu 26 czerwca 2018 r. Sąd Rejonowy w Sieradzu w tej samej sprawie I Co 222/16 (niezaskarżonym skutecznie przez Z. S.) przysądził na rzecz nabywcy licytacyjnego P.W. (...) Sp. j. w K. własność nieruchomości będącej przedmiotem niniejszego postępowania w zakresie działki oznaczonej

numerem (...). Plan podziału ceny uzyskanej z licytacji tej działki zatwierdzono postanowieniem z 29 kwietnia 2019 r. Stało się tak na skutek prowadzonej egzekucji z obu tych nieruchomości. Nie można zatem wnioskować, jak to czyni Sąd Rejonowy, iż powodowa spółka uzyskałaby zaspokojenie z rzeczonych nieruchomości, gdyż przeczy temu dokonana już i prawomocnie zakończona w przedmiotowej sprawie egzekucja z rzeczonych nieruchomości. Warto w tym miejscu przypomnieć treść art. 1000 § 1 k.p.c., zgodnie z którym z chwilą uprawnomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności wygasają wszelkie prawa i skutki ujawnienia praw i roszczeń osobistych ciężące na nieruchomości. Na miejsce tych praw powstaje prawo do zaspokojenia z ceny nabycia z pierwszeństwem przewidzianym w przepisach o podziale ceny uzyskanej z egzekucji.

Powyższe w ocenie Sądu Okręgowego wyłączało zatem potencjalną możliwość prowadzenia przez powoda egzekucji z przedmiotu umowy, ponieważ został on już zbyty w sprzedaży przymusowej, a środki uzyskane z takiej sprzedaży podzielone pomiędzy wierzycieli. Tymczasem powództwo ze skargi pauliańskiej w niniejszej sprawie zostało wytoczone poprzez wniesienie pozwu w dniu 31 sierpnia 2018 r., zatem już po przejściu prawa własności obu objętych nim działek (291 i 305/2) na rzecz nabywców licytacyjnych. Stąd też w aspekcie skutków wytoczenia powództwa ze skargi pauliańskiej nie można utożsamiać wyjścia nieruchomości będącej przedmiotem kwestionowanej czynności prawnej z majątku dłużnika czy osoby trzeciej na drodze egzekucji komorniczej, w przypadku której nabycie ma charakter pierwotny i nie występuje tu następstwo prawne z każdym innym wyzbyciem się nieruchomości.

W judykaturze ugruntowany został pogląd, że pokrzywdzenie wierzyciela należy oceniać nie według chwili dokonania czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią, lecz według chwili jej zaskarżenia, względnie orzekania. W innym momencie nie wiadomo bowiem, czy prawo zaspokojenia wierzyciela doznało uszczerbku, a miarodajnie można to ocenić dopiero w chwili poszukiwania zaspokojenia (por. m. in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2001 roku, V CKN 280/00, opubl. Lex nr 52793, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 05 marca 2008 roku, V CSK 471/07, opubl. Lex nr 393871, wyrok Sadu Najwyższego z dnia 06 października 2011 roku, V CSK 493/10, opubl. Lex nr 1102271).

Zgodnie z przywołanym art. 1000 § 1 k.p.c. nabywca licytacyjny przejmuje nieruchomość bez obciążeń, a wierzyciel może przyłączyć się do egzekucji jedynie do czasu gdy składnik majątkowy stanowi własność dłużnika, a więc do czasu uprawnomocnienia się postanowienia sądu o przysądzeniu własności nieruchomości, ponieważ prawomocne postanowienie o przysądzeniu przenosi własność na nabywcę.

Wobec powyższego uprawnionym jest wniosek, iż w wyniku egzekucji doszło niewątpliwie do utraty składnika majątkowego kosztem majątku pozwanego. Wypada również przypomnieć treść art. 999 § 1 zdanie pierwsze k.p.c., zgodnie z którym prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności przenosi własność nieruchomości na nabywcę i jest tytułem do ujawnienia prawa nabywcy w księdze wieczystej. Postanowienie to ma charakter kształtujący, powoduje zatem nabycie własności przez nabywcę z jednoczesną utratą własności przez dotychczasowego właściciela. Nabycie prawa własności nieruchomości w trybie postępowania egzekucyjnego jest nabyciem pierwotnym; nie występuje tu następstwo prawne i - z punktu widzenia skuteczności nabycia własności - jest obojętne, kto był uprzednio właścicielem i czy właściciel był ujawniony w księdze wieczystej. Nie ma zatem podstaw do przyjęcia, że nabywca legitymujący się postanowieniem o przysądzeniu własności powinien liczyć się z prawami innych osób, które nie zostały przewidziane w art. 1000 § 2-4 oraz art. 1001 k.p.c. (Wyrok SN z 11.05.2022 r., I NSNc 515/21, LEX nr 3435873).

Prawo własności nieruchomości nie zostaje przeniesione od poprzedniego właściciela, ale jest ukształtowane na nowo z momentem przysądzenia, przy jednoczesnym pozbawieniu własności poprzednich właścicieli. Wykładnia ta jest akceptowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego (np. wyrok z dnia 30 czerwca 2016 r. I CSK 770/15, wyrok z dnia 22 września 1997 r. II CKN 730/97, OSP 1998, nr 7-8, poz. 139, czy postanowienie z dnia 13 czerwca 2013 r. IV CSK 666/12, niepubl.).

Zatem nie można zasadnie wywodzić, iż pozwana wyzbyła się nieruchomości z drodze czynności prawnej. W sprawie nie zachodziła więc potrzeba uwzględnienia powództwa celem zabezpieczenia praw powoda chociażby w przyszłym procesie przeciwko pozwanemu o zapłatę kwoty jaką powód mógłby uzyskać w wyniku egzekucji prowadzonej ze

składnika majątku dłużnika, który był przedmiotem czynności dokonanej z pokrzywdzeniem powoda. Skoro „nie ma” już przedmiotu zaskarżonej czynności, to skarga pauliańska nie znajdzie zastosowania, ponieważ niemożliwym byłoby prowadzenie później z tegoż składnika majątku jakiegokolwiek egzekucji. Sąd Rejonowy zdawał się mieć świadomość de facto niemożliwości wykonania tak ukształtowanego orzeczenia, jednakże pomimo to nie oddalił powództwa.

Skoro nabywca licytacyjny nabył własność nieruchomości nie na skutek rozporządzenia prawem przez stronę pozwaną to nie ma już możliwości, przykładowo, dochodzenia przez powoda na podstawie wyroku opartego na przepisie art. 527 k.c.

w kolejnym procesie od pozwanego roszeń opartych na bezpodstawnym wzbogaceniu. Wyrok ze skargi pauliańskiej pozwalałby powodowi jako wierzycielowi Z. S. jedynie na prowadzenie egzekucji wierzytelności z nieruchomości pozwanej do czasu

w którym nieruchomość by do niej należała. Nieruchomość została jednak zbyta w toku postępowania egzekucyjnego i stała się własnością nowego nabywcy, którego nie powinna już interesować przeszłość prawna nieruchomości, za wyjątkiem praw, o których mowa w art. 1000 k.p.c.

W przypadku skargi pauliańskiej, świadczenie osoby trzeciej nie polega na zapłacie długu, a jedynie na obowiązku nieprzeszkadzania w przymusowym wykonaniu obowiązku świadczenia pieniężnego przez dłużnika (a więc w wyegzekwowaniu świadczenia dłużnika). Osoba trzecia nie jest więc nigdy osobiście odpowiedzialna za zapłatę długu obciążającego zbywcę rzeczy. Przedmiotem egzekucji nie jest obowiązek świadczenia pieniężnego ze strony osoby trzeciej, lecz dług materialnie i formalnie obciążający zbywcę rzeczy objętej skargą pauliańską. Zatem odpowiedzialność osoby trzeciej wynika z prawa wierzyciela o charakterze względnym i nie ma związku z prawem rzeczowym, ani też prawem deliktowym czy też normami dotyczącymi egzekucji, a celem powództwa jest jedynie spowodowanie, by wierzyciel mógł traktować jako niedokonaną czynność zmierzającą do jego pokrzywdzenia (por. przede wszystkim M. Pyziak Szafnicka, Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika, Warszawa 1995, s. 26-39 i tam cytowane wypowiedzi piśmiennictwa oraz judykatury).

W ocenie Sądu Okręgowego w rezultacie powyższego nie można uznać, by między powodem a pozwaną zaistniał stosunek prawny uzasadniający przysporzenie, do którego miałyby dojść w majątku pozwanego, a tym samym by prawidłowe jurydycznie było zastosowanie normy art. 527 k.c. dla ochrony wierzytelności powoda, kosztem sytuacji prawnej pozwanej. Z powyższych względów Sąd Okręgowy ostatecznie nie podzielił oceny prawnej Sądu Rejonowego.

Jedynie ma marginesie dodać należy, że odnośnie do zarzutów apelacyjnych dotyczących obciążenia hipoteką nieruchomości, która była przedmiotem zaskarżonej czynności, to Sąd Okręgowy podziela przy tej okazji pogląd, iż wierzyciel pauliański ma prawo zaspokoić się z przedmiotu nabytego przez osobę trzecią przed jej wierzycielami, którzy mogą wziąć udział w podziale sumy uzyskanej z licytacyjnej sprzedaży przedmiotu egzekucji dopiero w dalszej kolejności. W pierwszej kolejności są jednak zaspokajani wierzyciele hipoteczni dłużnika, których nie można uznać za wierzycieli osoby trzeciej.

Biorąc powyższe pod uwagę, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. Sąd II instancji zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo w zaskarżonej części. O kosztach procesu orzeczono w obu instancjach na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., zasądzając za pierwszą instancję od powoda na rzecz pozwanej Z. S. 3.600,00 zł – na którą to kwotę złożyło się w całości wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika pozwanej ustalone w oparciu § 2 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. W punkcie II. wyroku z kolei zasądzono od powoda na rzecz pozwanej zwrot kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym na kwotę 2.300,00 zł, na którą to składa się opłata od pozwu w wysokości 500 zł, oraz zwrot kosztów profesjonalnego pełnomocnika pozwanej ustalony w oparciu o § 2 ust. 5 w zw. z art. 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.